

A Peruska-fa

Európában a vallás és az erdő már az ősidők óta összefonódik. Gondoljunk csak a pálos kolostorokra, remeteszékekre, vagy akár az erdei temetkezési helyekre. Ennek a vallási kötődésnek érdekes megjelenési formái a vallási kisemlékek közé tartozó képes fák.

A képes fák mindig „sokat látott” fák, hiszen azt ki kell érdemelni, hogy az erdőt járó emberek, a falu vagy akár a város népe képet akasszon rájuk, virággal díszítse, vagy akár gondozza őket. Ez a különös figyelem is hozzájárul ahhoz, hogy ezek a fák igen magas kort is megérhetnek, akár egy erdő jelképévé válhatnak saját kis történetükkel, szorosan kötődve a környező településekhez. Ebben az írásunkban egy ilyen Vas megyei fáról szólunk, melyet a horvátok és a magyarok, a pálinkafőzők és a vadászok ugyanúgy szeretnek, mint az erdészek.

Ülök a padon a Peruskai-tölgynél, hátam a törzsének támaszkodik. A tölgy időtlenséget sugároz, a maga 300–350 évével. Elmerengek... Érzem, ahogy az erdő figyel, majd egyszer csak magába fogad és részévé válok...

Egyszer csak látom, ahogyan előtte elvonulnak törökök, majd kurucok, hiencek, gradistyei horvát telepések, magyar nemesek, erdőjárók, földművelő jobbágyok, betyárok, szarvasok, mókusok és sokan mások. Nagy a forgalom.

A fa hallgatag, de mindent tud, mindent lát, mindent megmutat a nyelvével értőknek. Láttatja velem a negyvennyolcas huszárokat is, aztán a Rongyos Gárda csavargóit, majd németeket, oroszokat, megannyi jövő-menőt. Lassan megfárad.

Láttatja velem ifjúkorát, amikor egyedül állt az erdőtől kicsit távol, a széles dombháton mint egy tilalomfa, útjelző. Mutatja azt is, hogy ő kocsánytalan tölgy, de nincs egyedül, sok fajtársa él a közelben, ráadásul közeli rokonai, a kocsányosok és a cserek is szép számmal akadnak a háta mögötti erdőségben.

Ifjúkorában, úgy száz évig egyedül volt a csekmetben, nem kellett sietnie a nap felé, nem kellett ágaival magasra nyújtóznia, hanem hamar oldalra, messzire ki tudta tárnai őket, mint ölelő karokat. Elégedetten terebélyesedett,

törzse gyorsan vastagodott, hogy a szemközti Kőszegi-hegységen átbukó viharos szeleknek ellenálljon. Bölcsen nem vitte felfelé a súlypontját. Nem is nőtt magasra, majd 20 méterével elmarad a sokkal később a közelébe keveredett daliás kőrisektől, cserektől, de 180 cm-es derekával mindenképpen ő a tekintély. Amazokat többször is kivágták mellőle, de derűsen viselte az olykor több évtizedes egyedülét.

Időközben a helyi dűlőről, Peruskáról ragadt rá a Peruskai-tölgy vagy Peruska-fa név. Különleges helyzetét már fiatal korában észrevették a környékbeli horvátok és hiencek, de a tömördi magyarok is, és Szűz Mária arcával ké-

pesfává avatták. Pár méterre egy mezei juhar odvában is látja magát Mária, kis szobrocskaként.

Az emberek virágcsokrokat, gyertyákat, szalagokat hoznak vagy a tölgynek, vagy Máriának, végül is mindegy, kinek. Ismer egy pár száz méterrel arébb álló kocsányos tölgyet, amelynek odvában pár éve még Mária-képecske látszott, amit mostanra már magába fogadott a fa kallusza.

Meséli, hogy már nyugalmat árasztó, felnőttkorba érő fa lett, amikor 1866-ban Kisasszonykor, az erdőben, kelet felől egy fiúcska érkezett hozzá, egyedül. Ölelő karjaival, támogató törzsével három napig tartotta benne a lelket, és persze Máriával együtt csitít-

totta a gyermek ijedelmét. Aztán megtalálta őt az apja, gróf Berchtold Zsigmond, aki a bőgő szarvasokat feledve kutatta át fiáért az erdőséget. Emléklül a gróf, innen pár méterre, évente szeptember 8-án hálaadó misét tartatott, ami a szocializmus éveiben ugyan szünetelt, de napjainkban újra él, immár nem csak a horvátok és a hiencek, erdőjárók és vadászok, hanem sok más szakma védőszentjeinek szobrával, állandó társaságot adva a Peruska-fának és Máriának.

A fa tűri a nagy jövés-menést. Pár éve-évtizede egészen a tövéig szántottak, ami nem tett jót egészségének. Mostanában autók is gyakran elhaladnak alatta. Látogatók és cserkész táborozók is megfordulnak nála. Nemrégien elhunyt erdészek és vadászok emlékére is került ide egy kereszt.

Ahogy fürkészem arcát, rádöbbenek, hogy szinte alig van már a törzsében élő rész, gesztje teljesen megadta magát a vöröskorhasztóknak. Évtizedek óta együtt él a sárga géva-gombával (amiről tudja, hogy rövidesen gyözni fog), majd vele együtt száll az enyészetbe. A lignin porában kövér, lemezescsapú pajorok, alkony- és gyászbogár lárvák élnek világukat. Vas-kos ágainak egy része csonkként bújik meg a többi árnyékában.

Egyik letört ága helyére a horvátok Máriához fohászoló faragott képet tettek, amely eltakarja a korhadékkal teli üreget. Azt is észreveszem, hogy szíjácsa még élő darabjai azonban egyelőre elég terjedelmesek ahhoz, hogy idén is teljes lombban pompázzon, eltakarva az elhalt ágak maradványait. Az erre tévedő favizsgálók szerint az összeomló stádiuma közeleg.

A hosszú élete alatt kapott sebzéseit, a gomba aknamunkáját a fát szorosan körülölelő borostyán próbálja bújtatni előlem, amely maga is faja matuzsáleme az 55 cm széles, de a durva tölgykéregbe teljesen beleolvadó tövével.

A tölgy tudja, hogy rövidesen elporlik, az örök körforgás részeként. Így van ez rendjén. A madárcsicsergés és a szél susogása emlékeztet az örökkévalóra.

A publikáció elkészítését az EFOP-3.6.2-16-2017-00018 („Termeljünk együtt a természettel – az agrárerdészeti mint új kiterjesztési lehetőség”) projekt támogatta.

Dr. Tuba Katalin
egyetemi docens, SoE EMK

Dr. Kelemen Géza
igazságügyi szakértő